Rumunjski jezik

Rumunjski jezik (ISO 639-3: ron (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=ron); točnije, dačkorumunjski) najrašireniji je i, po broju govornika, najsnažniji iz grane istočnoromanskih jezika. Materinski je jezik za oko 23.351.000. ljudi[1], a ima status službenog jezika u Rumunjskoj, Moldaviji i Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (uz srpski, hrvatski, mađarski, slovački i rusinski).

Rumunjski jezik ima više dijalekata među kojima su moldavski (Zapadna Moldavija), vlaški, transilvanijski, banatski i bajaški.

Rumunjski jezik
română / rumână

Države **govorenja:**	Rumunjska, Moldavija, Rusija, Ukrajina, Izrael, Srbija, Mađarska, Kanada, SAD
Regije **govorenja:**	Uglavnom Jugoistočna Europa
Broj govornika:	25 milijuna
Rang:	36.
Razredba:	indoeuropski
	italski romanski istočnoromanski **rumunjski**

Jezični kôd

ISO 639-**1**:	ro
ISO 639-**2**:	rum (B) / ron (T)
ISO 639-**3**:	ron

Vidi također: Jezik | Jezične porodice i jezici | Popis jezika po kodnim nazivima |Dodatak: Popis jezika

Sadržaj

Povijest

Rumunjski jezik

Prostor Rumunjske je u klasično doba bio naseljen plemenima indoeuropskih Dačana. Rimljani ovo područje osvajaju od 101. do 107. po Kristu te dijelovi Dacije (Mala Vlaška, Banat i Transilvanija) postaju rimska provincija. Dokazi upućuju da je u idućih 165 godina došlo do značajne kolonizacije iz ostatka Rimskog Carstva pa vulgarni latinski postaje uobičajen jezik u upravi i trgovini.

Pod pritiskom slobodnih Dačana i Gota, rimske se legije povlače iz Dacije između 271. i 275. Znanstvenici se spore oko toga jesu li današnji Rumunji potomci onih koji su zajedno s rimskim legijama napustili ovo područje i

naselili se južno od Dunava ili pak onih koji su odlučili ostati.

Zbog svoje zemljopisne izoliranosti, rumunjski jezik je vjerojatno bio prvi koji se odvojio od ostalih govora vulgarnog latinskog, a zbog istog razloga, sve do modernog doba, nije dolazio u kontakt s ostalim romanskim jezicima. Tako danas rumunjski jezik, za razliku od drugih romanskih jezika, čuva neke od starih latinskih gramatičkih oblika poput srednjeg roda ili padeža kojih je u rumunjskom, od latinskih 6, preostalo 3 (nominativ-akuzativ, genitiv-dativ i vokativ).

Vjeruje se da su se svi dijalekti rumunjskog ujedinili u zajednički rumunjski jezik između 7. i 10. stoljeća. U to je vrijeme na području Rumunjske vrlo jak bizantski utjecaj, a na rumunjski jezik snažno utječu slavenski jezici što se osjeća do danas. Aromunski jezik, naprotiv, ima daleko manje slavenskih elemenata, a snažniji su grčki. S druge strane, dijalektalne razlike među rumunjskim govorima gotovo da i ne postoje; Rumunj iz Vojvodine govori gotovo identičnim jezikom kao onaj iz Moldavije, a to svjedoči o relativno kasnoj seobi romanofonog stanovništva na sjever (sjeveroistok).

Klasifikacija i srodni jezici

Rumunjski je romanski jezik i pripada italskoj grani indoeuropskih jezika zajedno s talijanskim, francuskim, španjolskim i portugalskim jezikom. Međutim, rumunjskom najbliži su drugi balkanski romanski jezici poput aromunskog, meglenskog i istrorumunjskog jezika.

Od većih romanskih jezika, rumunjski je najbliži talijanskom; između ova dva jezika postoji, do određene mjere, međusobna razumljivost, a jača je među rafiniranijim varijantama oba jezika. Zanimljivo je da će prosječan govornik rumunjskog lakše razumijeti talijanski nego obratno. Iako rumunjski posjeduje očite leksičke i gramatičke sličnosti s drugim romanskim jezicima poput španjolskog, portugalskog ili francuskog, da bi se ostvarila razumljivost i najjednostavnijih fraza na ovim jezicima (u oba smjera) potrebno je barem temeljno formalno poznavanje vokabulara i gramatike drugog.

U sljedećoj rečenici srodne (ekvivalentne) riječi su podebljane:

> "Ona uvijek zatvara prozor prije večere"
> ***Ea închide*** întotdeauna ***fereastra înainte de a cina.*** (rumunjski)
> ***Ea*** *semper* ***fenestram claudit antequam cenet.*** (latinski)
> ***Ella*** (or *lei*) ***chiude*** *sempre* ***la finestra*** *prima* ***di cenare****.* (talijanski)
> ***Elle*** *ferme toujours* ***la fenêtre avant de*** *dîner.* (francuski)
> ***Ella*** *siempre cierra la ventana* ***antes de cenar****.* (španjolski)
> ***Ela*** *fecha sempre a janela* ***antes de jantar****.* (portugalski)
> ***Ella*** *tanca sempre* ***la finestra abans de*** *sopar.* (katalonski)

U moderno, pak, doba, na rumunjski su jezik snažno utjecali francuski i talijanski jezik; rumunjski književnici i jezikoslovci riječi turskog i slavenskog podrijetla rado su zamjenjivali izrazima iz francuskog i talijanskog. Trenutno se leksička sličnost rumunjskog s talijanskim procjenjuje na 77%, s francuskim na 75%, sardinskim 74%, katalonskim 73%, španjolskim 71% te portugalskim i retoromanskim jezikom na 72%.

Zemljopisna rasprostranjenost

Rumunjski se govori uglavnom u Rumunjskoj, Moldaviji, Ukrajini, Mađarskoj, Srbiji i Bugarskoj. Međutim, govornika rumunjskog jezika (uglavnom zbog velike emigracije nakon 2.

Rumunjski jezik u drugim državama

nacionalni | službeni | nacionalna manjina | manjina

svjetskog rata) ima i u državama kao što su Kanada, SAD, Njemačka, Izrael, Australija i Novi Zeland.

Pravni status u Rumunjskoj

Prema ustavu Republike Rumunjske iz 1991., rumunjski je službeni državni jezik.

Rumunjska propisuje uporabu rumunjskog jezika u službenim državnim dokumentima, javnim školama i ugovorima; reklamne poruke moraju sadržavati prijevod stranih riječi na rumunjski.

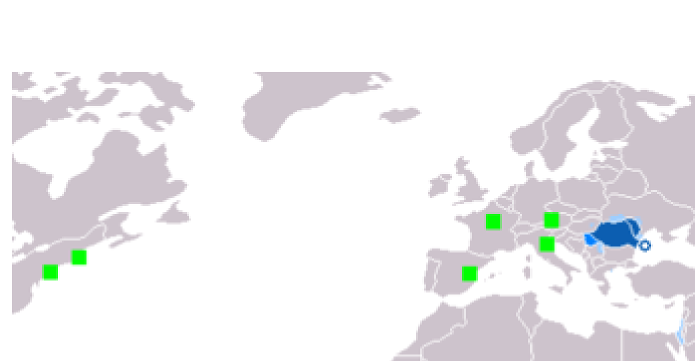
Institut za rumunjski jezik, kojega je osnovalo rumunjsko Ministarstvo obrazovanja, promiče poznavanje rumunjskog jezika te, u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova, podržava one koji ga žele učiti.

U Rumunjskoj postoje i drugi jezici sa statusom službenog u određenim regijama ili gradovima, a to su: mađarski, njemački, hrvatski, bugarski i srpski. Mađari su najbrojnija nacionalna manjina (sudjeluju s blizu 6%) i jedna su od najbrojnijih nacionalnih manjina u Europi.

Pravni status u Moldaviji

Rumunjski jezik jedini je službeni jezik Republike Moldavije. Iako ga se u moldavskom ustavu naziva "moldavskim jezikom", većina jezikoslovaca slažu se da se radi o jednom, jedinstvenom jeziku. Jezik u školama, medijima, znanstvenim raspravama i u svakodnevnom govoru nazivaju rumunjskim.

Rumunjski je jedini službeni jezik otkad je prihvaćen zakon o jeziku Moldavske SSR. Ovaj zakon, koji je i danas na snazi, propisuje uporabu rumunjskog u svim političkim, ekonomskim, kulturnim i socijalnim sferama, a potvrđuje i postojanje "moldavsko-rumunjskog jezičnog identiteta". U nepriznatoj, secesionističkoj Transnistrijskoj Republici, rumunjski je službeni jezik zajedno s ruskim i ukrajinskim jezikom, ali ondje ga se službeno naziva moldavskim i piše ga se moldavskom varijantom ćirilice nastalom i primijenjenom u vrijeme SSSR-a.

Država	Govornici (%)	Govornici (materinji)	Stanovništvo (2005)
Europa			
Rumunjska	90,96%	19,736,517	21,698,181
Moldavija 2	78.2%	2,649,477	3,388,071
Transnistrija 3	31.87%	177,050	555,500
Vojvodina (Srbija)	1.45%	29,512	2,031,992
nije službeni:			
Timočka Krajina (Srbija) 4	5.91%	42,075	712,050
Ukrajina 5	0.68%	327,703	48,457,000
Mađarska	0.08%	8,482	10,198,315
Italija	0.43%	248,849	58,462,375
Azija			
nije službeni:			
Izrael	3.68%	250,000	6,800,000
Kazahstan 1	0.13%	20,054	14,953,126
Rusija 1	0.12%	178,000	145,537,200
Amerika			
nije službeni:			
Kanada	0.19%	60,520	32,207,113
SAD	0.11%	340,000	281,421,906

1 Deportirani Moldavci
2 Podaci za okruge na desnoj obali Dnjestra (bez Transnistrije i grada Tighine)
3 Transnistrija nije međunarodno priznata Ovdje se zove "moldavski jezik" i piše se moldavskom varijantom ćirilice
4 Službeno se dijele na Vlahe i Rumunje
5 Uglavnom u sjevernoj Bukovini i južnoj Besarabiji; prema studiji *Moldova Noastră* (baziranoj na zadnjem popisu stanovništva u Ukrajini); studija, također, kaže da u Ukrajini živi 409,000 etničkih Moldavaca. [1] (http://noinu.rdscj.ro/article.php?articleID=146&document=4)

U popisu stanovništva 2004., od 3,383,332 stanovnika Moldavije, 16,5% izjasnilo se da im je materinji jezik rumunjski, a 60% da im je materinji jezik moldavski. U urbanim sredinama 40% stanovnika odabralo je rumunjski jezik kao svoj materinji.

Pravni status u Vojvodini

Prema statutu Autonomne Pokrajine Vojvodine, uz srpski jezik koji je služben u Republici Srbiji, uvodi se još pet službenih jezika koji se koriste na području Vojvodine u općinama sa značajnim udjelima govornika manjinskih jezika u stanovništvu. Jedan od tih jezika je i rumunjski.

Rumunjski je proglašen službenim jezikom u općinama Alibunar, Bela Crkva (Biserica Albă), Žitište (Zitişte), Zrenjanin (Zrenianin), Kovačica (Kovăciţa), Kovin (Cuvin), Plandište (Plandişte) i Sečanj (Secanj). U općini Vršac (Vârşeţ) rumunjski je jezik služben u selima Markovac, Straža, Mali Žam, Malo Središte, Mesić, Jablanka, Sočica, Ritiševo, Orešac i Kuštilj.

Rumunjski, kao materinji jezik, navelo je 1,45% stanovnika Vojvodine, a na rumunjskom jeziku izdaje se i tjednik *Libertatea* (*Sloboda*).

Pravopisna reforma

Godine 1993. Rumunjska Akademija je odlučila vratiti pravopisna pravila na ona prije 1953. pod izlikom da su ova kasnija bila nametnuta od strane komunista. Rumunjska ortografija prije 1953., t.j. moderna ortografija očituje se manjom sličnošću s fonetskim obilježjima jezika, a većim se dijelom oslanja na etimološke norme pa tako moderni rumunjski jezik (u pismu) više nalikuje latinskom nego onaj od 1953. do 1993. Tek su rijetke riječi u jeziku promijenile izgovor zbog promjene u pisanju.

U Moldaviji ova reforma nije realizirana te se na toj činjenici temelje glavne razlike između rumunjskog i moldavskog jezičnog standarda.

Vidi još

- Dačani
- vlaški jezik
- aromunski jezik
- krčkorumunjski jezik
- cincarski jezik
- Ašani
- Crnovunci
- Meglenorumunjski jezik

Izvori

1. Ethnologue (16th) (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=ron)

Vanjske poveznice

- Ethnologue (14th) (http://www.ethnologue.com/14/show_language.asp?code=RUM)
- Ethnologue (15th) (http://www.ethnologue.com/15/show_language.asp?code=ron)

- EasyRomanian.com - Tečaj rumunjskog (na engleskom) (http://www.EasyRomanian.com/)
- Romanian 101 (http://www.101languages.net/romanian/) Naučite rumunjski na internetu

Službeni jezici Europske unije	
bugarski • češki • danski • engleski • estonski • finski • francuski • grčki • hrvatski • irski • latvijski • litavski • mađarski malteški • nizozemski • njemački • poljski • portugalski • rumunjski • slovački • slovenski • španjolski • švedski • talijanski	
Izvor: Službene mrežne stranice EU (http://www.europa.eu) • Vidi još: Nazivi EU na raznim jezicima	

Istočnoromanski jezici (4) ⇒ Romanski jezici	
Istočnoromanski jezici	aromunski • istrorumunjski • rumunjski • meglenski